

Revisionsrapport

Internkontroll inom bilpoolen i Söderhamns kommun

David Boman

Februari 2016

Revisorerna Söderhamns kommun

Innehåll

Sammanfattning	2
1. Inledning	3
1.1. Bakgrund	3
1.2. Revisionsfråga	3
1.3. Avgränsning.....	4
1.4. Metod.....	4
2. Iakttagelser och bedömningar	5
2.1. Har nämnden upprättat kontrollpunkter för intern kontroll av bilpool?	5
2.1.1. Bedömning.....	5
2.2. Vilka rutiner tillämpas för körjournal och bensinkort?	5
2.2.1. Bedömning.....	6
2.3. Används bilpoolen i enlighet med kommunstyrelsens beslut? - Beslut gällande uppstart av bilpool samt beslut om miljöpolicy.	6
2.3.1. Bedömning.....	7
2.4. Sker uppföljning av nyttjandegrad och kostnader inom bilpool? Sätts detta i relation till verksamheternas nyttjande av ”egen bil”? Sker kontroller att bilarna inte nyttjas privat - hur och på vilket sätt?	8
2.4.1. Bedömning.....	9
2.5. Täcker antalet bilar i bilpoolen verksamheternas behov av fordon? - Vad beror ökningen av antal fordon på?	10
2.5.1. Bedömning.....	10

Sammanfattning

Söderhamns kommun bildade 2005 en kommuncentral bilpool där kommunens förvaltningar och kommunala bolag är kunder och där de anställda kan boka fordon (personbil och minibuss) i ett gemensamt bokningssystem. På uppdrag av kommunstyrelsen ligger bilpoolen organisatoriskt under Resurscentrum vid Arbetsmarknads- och socialnämnden. I dagsläget har Söderhamns kommun 218 bilar i bilpoolen varav ca 180 är eget ägda. Bilpoolen skall tillhandahålla fordon med begränsad miljöpåverkan genom att vid nyleasing använda miljöbilar.

Söderhamns kommuns revisorer har med hänsyn till risk och väsentlighet bedömt det angeläget att granska kommunens användande av bilpool ur ett internkontrollperspektiv.

Revisionsfrågan för granskningen är:

Har Arbetsmarknads- och socialnämnden säkerställt att det sker en tillräcklig intern kontroll av kommunens bilpool.

Det är vår revisionella bedömning att Arbetsmarknads- och socialnämnden i huvudsak säkerställt att det sker en tillräcklig intern kontroll av kommunens bilpool.

Vår bedömning baseras på:

- Att det finns framtagna kontrollpunkter för internkontroll inom bilpoolen. Kontrollerna för intern kontroll av bilpoolen finns dock inte med i nämndens internkontrollplan för 2015. Nämnden bör säkerställa att den interna kontrollen inom bilpoolen genomförs i enlighet med de kontrollpunkter som arbetats fram.
- Att det finns tydliga rutiner för körjournal och bensinkort.
- Att bilpoolen används i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.
- Att det sker en uppföljning av bilpoolens nyttjandegrad och kostnader samt att det sker en uppföljning av kommunens kostnader för resor med egen bil.
- Att det finns viss kontroll om bilarna används i privata syften.
- Att det finns en struktur för att följa upp kommunens behov av fordon.

---

1. Inledning

1.1. Bakgrund

Kommunens revisorer har med hänsyn till risk och väsentlighet bedömt det angeläget att granska kommunens användande av bilpool ur ett internkontrollperspektiv.

Söderhamns kommun bildade 2005 en kommuncentral bilpool där kommunens förvaltningar och kommunala bolag är kunder och där de anställda kan boka fordon (personbil och minibuss) i ett gemensamt bokningssystem. På uppdrag av kommunstyrelsen ligger bilpoolen organisatoriskt under Resurscentrum vid Arbetsmarknads- och socialnämnden. I dagsläget har Söderhamns kommun 218 bilar i bilpoolen varav ca 180 är eget ägda.

Bilpoolen skall tillhandahålla fordon med begränsad miljöpåverkan genom att vid nyleasing använda miljöbilar. Bilpoolens fordon ska även ha hög trafiksäkerhet.

Bilpoolen finns till för bättre samordning och effektivt nyttjande av tillgängliga fordon såsom personbil och minibuss. Den ger även bättre uppföljning med service, reparationer och kontrollbesiktning och garanterar god service gentemot förvaltningarna.

1.2. Revisionsfråga

Har Arbetsmarknads- och socialnämnden säkerställt att det sker en tillräcklig intern kontroll av kommunens bilpool.

Revisionskriterier

- Fullmäktigebeslut
- nämndens internkontrollreglemente
- Rutindokument fastställda av nämnd

Kontrollmål

- Har nämnden upprättat kontrollpunkter för intern kontroll av bilpool?
- Vilka rutiner tillämpas för körjournal och bensinkort?
- Används bilpoolen i enlighet med kommunstyrelsens beslut?
- Beslut gällande uppstart av bilpool samt beslut om miljöpolicy.

-
- Sker uppföljning av nyttjandegrad och kostnader inom bilpool? Sätts detta i relation till verksamheternas nyttjande av "egen bil"? Sker kontroller att bilarna inte nyttjas privat - hur och på vilket sätt?
  - Täcker antalet bilar i bilpoolen verksamheternas behov av fordon?
- Vad beror ökningen av antal fordon på?

1.3. Avgränsning

Granskningsprojektets avgränsas till att gälla Söderhamns kommuns bilpool.

1.4. Metod

Analys av framtagen internkontrollplan, rutindokument och uppföljningsrapporter har skett. Intervjuer har genomförts med verksamhetsansvarig, administratör inom bilpoolen samt nämndens ordförande. Frågor kring verksamheternas behov av fordon har skickats till förvaltningschefer via e-post. Utdrag ur kommunens redovisningssystem avseende kostnader för bilpool och resande med "egen bil" har skett.

---

2. Iakttagelser och bedömningar

2.1. Har nämnden upprättat kontrollpunkter för intern kontroll av bilpool?

Under 2012 fanns bilpoolen med i nämndens internkontrollplan. Två gånger per år kontrollerades att serviceintervall följs, att mönsterdjup på däcken följer lagkrav samt att besiktning av bilarna följer lagkrav. Dessa kontrollpunkter har inte funnits med i nämndens internkontrollplan för 2015 men uppgifterna kontrolleras ändå inom bilpoolen och rapporteras till nämnden. Kontrollen innebär att 10 slumpvis utvalda fordon kontrolleras vid varje tillfälle.

Efter beslut i bilpoolens styrgrupp finns nu alkolås i alla nya införskaffade bilar. Totalt finns alkolås i cirka hälften av alla bilar. Enligt uppgift ses en rödblåsning som en startspärr och inte som ett tecken på alkoholproblem. Det sker alltså ingen uppföljning av enskilda förare som får röd signal vid blåsning i alkolåset.

2.1.1. Bedömning

Nämnden har upprättat kontrollpunkter för intern kontroll av bilpoolen 2012. Kontrollerna för intern kontroll av bilpoolen finns inte med i nämndens internkontrollplan för 2015. Det är vår bedömning att nämnden bör säkerställa att den interna kontrollen inom bilpoolen genomförs i enlighet med de kontrollpunkter som arbetats fram sedan tidigare.

2.2. Vilka rutiner tillämpas för körjournal och bensinkort?

Enligt de intervjuade används ett system, Zenit, för bokning av fordonen. Vid bokningen ska resmål och körsträcka fyllas i av den som bokar. Föraren fyller sedan i mätarställning vid hämtning och återlämning av bilen.

Det framkommer att de förvaltningar som har verksamhetsbilar sköter uppföljningen av körjournaler själva och rapporterar in miltalerna månadsvis till bilpoolens administratör. Miltalerna utgör en grund för den kostnad förvaltningarna har för bilarna och följs enligt uppgift upp noga.

Det finns ett bensinkort i varje bil. Bensinkortet fungerar dock bara i kombination med ett förarkort som sitter på respektive bilnyckel. Enligt uppgift anses detta vara ett relativt krångligt system hos de som brukar bilarna, men det ger en kontroll över vilka som kan tanka bilarna. Bilpoolens administratör får månadsvisa fakturor från bensinbolagen där varje tankning framgår. En rimlighetsbedömning görs av respektive tankning i förhållande till bokad körsträcka. Det finns en rutin som anger att föraren skall fylla på drivmedel i bilen endast då det är under halv tank vid avslutat körning.

Bolagen Faxeholmen AB och Söderhamn Nära AB använder liknande system.

Det pågår ett arbete för att se över möjligheterna att införa elektronisk körjournal. Det pågår även ett arbete för att införa en mobilanpassad websida för att kunna avrapportera återlämnande av fordon och mätarställning direkt vid avslutad körning. Detta skulle, enligt uppgift, kunna höja effektiviteten och nyttjandegraden inom bilpoolen.

2.2.1. Bedömning

Det är vår bedömning att det finns tydliga rutiner för körjournal och bensinkort. Vi rekommenderar att nämnden följer hur arbetet med att införa elektronisk körjournal fortlöper då sådana körjournaler skulle underlätta arbetet för de inblandade.

2.3. Används bilpoolen i enlighet med kommunstyrelsens beslut? - Beslut gällande uppstart av bilpool samt beslut om miljöpolicy.

Enligt kommunstyrelsens ursprungliga beslut att införa en bilpool inom Söderhamns kommun år 2005 ska bilpoolen vara gemensam för styrelse och nämnder och de helägda kommunala bolagen har möjlighet att ansluta sig. I övrigt innehöll beslutet följande:

- En gemensam bilpool som omfattar samtliga kommunala nämnder/styrelse samt förvaltningar inrättas fr om 2005-10-01. Helägda kommunala bolag skall ha möjlighet att ansluta sig.
- Bilpoolen skall organisatoriskt tillhöra Resurscentrum vid Nämnden för lärande och arbete och skall ledas av en verksamhetsansvarig.
- Nuvarande förvaltningsvisa leasingavtal vad gäller personbil och minibuss överförs till bilpoolen. Framledes ansvarar bilpoolen för nytecknande och avslut av leasingavtal avseende dessa fordonstyper.
- Bilpoolens verksamhet skall präglas av ett hållbart miljötänkande och vid tecknande av nya leasingavtal skall miljöbilar vara huvudregel.
- Personalkostnaden (maximalt 425 kkr.) avseende bilpoolens verksamhetsansvarige finansieras via en omfördelning av nämndernas tilldelade budgetramar.
- Licenskostnaden för ett gemensamt bokningssystem (maximalt 70 kkr.) finansieras inom kommunstyrelsens anslag för oförutsedda kostnader.

- De bokningsbara fordonen skall finansieras via en avgift som baseras på körda mil alternativt en kombination av använd tid och körda mil.
- Personalchef och berörda förvaltningschefer ansvarar för att befintliga bilavtal sägs upp.
- Ledningsstaben skall vidare komma med förslag till ny rese- och miljöpolicy vad gäller resor inom Söderhamns kommun.

Under 2009 genomfördes en utvärdering av bilpoolen¹. Utvärderingen överlämnades till kommunstyrelsen och visade att:

- Antalet särskilda bilavtal har minskat från 130 till 50.
- Kostnaden för användandet av egen bil i tjänsten åren 2005-2008 har minskat med cirka 690 000 kr.
- Antalet körda mil med egen bil i tjänsten har minskat från 70 000 till 51 949 mil. Skötsel, förebyggande underhåll och service för kommunens samtliga fordon har på ett effektivt sätt samordnats inom bilpoolen.
- Ett gemensamt bokningssystem – Zenit – hanterar förutom bokningar, skötsel, underhåll, uppföljning av körsträckor och fungerar som inventarieregister för kostnadsuppföljning av såväl enskilda fordon som totalt.
- Bilpoolen är självfinansierad via uthyrningstaxan – f n 30 kr/mil.
- Miljövinster har skett via datasystemets möjligheter till samåkning, val av alternativa resesätt och utbildning i ECO-driving.
- Trafiksäkerheten har ökats genom regelbunden service och underhåll, alkoholås mm.

Utifrån utvärderingen beslutar kommunstyrelsen att uppdra till bilpoolen att se över möjligheten att utöka miljöbilsparken med elbilar för användning i centralorten med omnejd.

De intervjuade anser att verksamheten inom bilpoolen i stort sett följer de intentioner och riktlinjer som beslutats av fullmäktige. Det framkommer dock att införskaffandet av nya miljöbilar försenats något på grund av avvaktan på beslut om drivmedelsprioritering. En mobiltelefonanpassad funktion är under framtagande för att underlätta hanteringen vid återlämnande och rapportering av mätarställning. Detta sker för att öka möjligheterna till ett mer effektivt utnyttjande av bilarna i bilpoolen.

Antalet bilavtal har, enligt de intervjuade, fortsatt minska i förhållande till det ursprungliga antalet.

För att ytterligare minska miljöpåverkan har fem elcyklar inhandlats till bilpoolen. Dessutom får resenären alltid förslag på alternativa resesätt vid bokning av bilarna, det vill säga via kollektivtrafik. Elcyklarna har dock haft en låg nyttjandegrad under det första året.

2.3.1. Bedömning

Det är vår bedömning att bilpoolen används i enlighet med kommunfullmäktiges beslut.

---

¹ protokoll KS 2009-04-02

2.4. Sker uppföljning av nyttjandegrad och kostnader inom bilpool? Sätts detta i relation till verksamheternas nyttjande av "egen bil"? Sker kontroller att bilarna inte nyttjas privat - hur och på vilket sätt?

Bilpoolen följer nyttjandegraden månadsvis. Nyttjandegraden varierar enligt uppgift mellan 50 % - 70 %. Kostnaden för förvaltningarnas nyttjande av bilpoolen beräknas idag enbart på körsträckan. Enligt de intervjuade skulle kostnaden kunna beräknas utifrån en kombination av tid och kostnad. Det skulle kunna borga för ett mer effektivt nyttjande. Ett arbete med att se över detta pågår.

Enligt uppgift har privatbilsanvändandet sjunkit med cirka 25 % - 30 % sedan bilpoolen skapades 2005. Nedan presenteras siffror från utredningen som gjordes 2009.

Antal utbetalda mil för privat bil i tjänsten

År	Antal Mil
2005*	70 000
2006	60 608
2007	53 553
2008	52 998**

* Bilpoolen startade Dec-05

** Det sista är en uppskattning efter de 4 första månaderna 2008

Antal utbetalda mil för privat bil i tjänsten och kostnaden för dessa

År	Antal mil	kostnad
2011	39 922	788 261 kr
2012	41 928	823 628 kr
2013	40 581	797 265 kr
2014	39 054	782 190 kr

Under 2014 har Söderhamns kommun betalat ut 0,78 miljoner kronor i milersättning för privat bil i tjänsten. Antalet körda mil i tjänsten med privat bil har sedan 2006 minskat med cirka 35 %.

Bilpoolen är en resultatenhet med en budget 500 000 kronor som ska täcka administrationen av bilpoolen. Enligt de intervjuade är administrationen av bilpoolen underfinansierad. Varje förvaltning bidrar till bilpoolens budget beräknat utifrån antal anställda. För

att täcka kostnaderna för fordonen tar bilpoolen en avgift på 30 kronor/mil från förvaltningarna. Vid eventuellt överskott återförs överskottet tillbaka till förvaltningarna vilket uppges ha skett vid ett tillfälle, år 2010. Totalt omsätter bilpoolen cirka 10 miljoner kronor årligen.

Enligt de intervjuade sker inga stickprovskontroller kring om bilarna använts i privat syfte. Dock framkommer att föraren måste ange resedestination vid bokning och sedan bedöms rimligheten i detta utifrån om det överensstämmer med den körsträcka som angetts i körjournalen. Dessa kontroller genomförs inte på alla resor utan vid ett urval. Kontrollerna kan inte utesluta att fordonet även utnyttjats privat i samband med resan.

I enlighet med den resepolicy som kommunen har ska bilpoolens bilar användas vid tjänsteresor. Enligt uppgift är det respektive förvaltnings ansvar att säkerställa att resepolicyn efterlevs.

Faxeholmen AB har en egen resepolicy, som antogs 2014, där det tydligt framgår att tjänstefordon inte får användas privat. Utifrån intervju framkommer att fordonen inte till exempel får användas för att åka till bostaden under lunchen. Det finns dock undantag:

För resor till och från bostaden får servicefordon användas endast i något av följande fall.

a. Beredskap

Under beredskap har medarbetaren rätt att köra servicefordonet till och från bostaden.

b. Tillfälligt tillstånd

Tillfälligt tillstånd att köra servicefordon till bostaden om det bedöms fördelaktigt i en speciell situation t.ex. om transportsträckan till en tillfällig arbetsplats avsevärt minskar. Beslut tas av närmaste chef.

Söderhamn Nära AB har formulerat en resepolicy inom bolagets personalhandbok. Det framkommer att den personal som har "personliga" bolagsbilar ofta tillbringar dagen på resande fot och då får planera in resorna efter behov. Det kan då vara tillåtet att använda bilen för att äta lunch i bostaden om det bedöms fördelaktigt i arbetet.

2.4.1. Bedömning

Det är vår bedömning att det sker en uppföljning av bilpoolens nyttjandegrad och kostnader. Det sker en uppföljning av kommunens kostnader för resor med egen bil. Det är vår bedömning att det finns viss kontroll över om bilarna används i privata syften. Det finns dock olika riktlinjer för hur bilarna ska användas inom kommunen.

2.5.   *Täcker antalet bilar i bilpoolen verksamheter- nas behov av fordon? - Vad beror ökningen av antal fordon på?*

Enligt uppgift har antalet fordon i bilpoolen nästan fördubblats sedan 2007 och det anges till största del bero på hemtjänstens växande behov. Att färre använder privata bilar i tjänsten har också bidragit till att det finns ett behov av fler fordon i bilpoolen. Enligt de intervjuade finns det ett fortsatt behov av att öka antalet bilar. Framförallt är det hemtjänsten samt bygg och miljö som anser att de har större framtida behov än dagens antal bilar kan möta. I övrigt bedömer de intervjuade att behoven av fordon i stort är tillgodosedda. Kommunens förvaltningschefer anser att samordningen av förvaltningarnas samlade fordonsbehov över lag fungerar bra.

För att få en gemensam bild över behoven av fordon inom kommunen har det bildats en styrgrupp för bilpoolen. Gruppen består av representanter från respektive förvaltning, från ekonomikontoret samt bilpoolens administratör. Styrgruppen diskuterar förvaltningarnas behov av fordon och om behoven och hur befintliga resurser kan samordnas eller fördelas för att möta dessa. Styrgruppen följer även kommunens kostnader för bruk av privata bilar i tjänsten.

Införskaffandet av miljöbilar har inte kunnat ske i önskad utsträckning då det har varit svårt att utgå från fullmäktiges beslut att införskaffa biogasbilar då det inom kommunen saknats möjlighet att fylla på den typen av bränsle i bilarna. Det har arbetats fram en tjänsteskrivelse till politiken med ett förslag på prioritetsordning vad gäller bränslen till fordonen baserad på lägsta miljöpåverkan och tillgänglighet.

Det finns beställningsrutiner för införskaffande av nya fordon. Beställning måste alltid passera förvaltningschef för påskrift. Det är förvaltningschefs uppgift att ha en överblick och samordning av förvaltningens behov av fordon. Det framkommer dock att det vissa upplever att det finns otydligheter vad gäller beställningsrutinerna för nya fordon.

2.5.1.   *Bedömning*

Det är vår bedömning att det finns en struktur för att följa upp kommunens behov av fordon. Det har framkommit att det finns förvaltningar som har behov av fler fordon än vad bilpoolen kan leverera. Det är viktigt att det sker en bedömning om fördelningen av fordon mellan förvaltningarna kan optimeras för att täcka de behov som finns.

År-månad-dag

Uppdragsledare

Projektledare